

INVESTITSIYA LOYIHALARIDA IJTIMOY TAHLIL

Ma'mun universiteti iqtisodiyot kafedrası

PhD Niyozmetov Doniyor

Annotatsiya: Ushbu tezisda investitsiya loyihalarini baholash jarayonida ijtimoiy tahlilning o'рни va ahamiyati yoritib berilgan. Ijtimoiy tahlil orqali loyihaaning aholi turmush darajasi, bandlik, ijtimoiy infratuzilma va ekologik muhitga ta'siri baholanadi. Tadqiqotda ijtimoiy tahlilning asosiy yo'nalishlari, usullari hamda investitsiya qarorlarini qabul qilishdagi roli ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar : Investitsiya loyihasi, ijtimoiy tahlil, bandlik, aholi farovonligi, ijtimoiy infratuzilma, barqaror rivojlanish.

Asosiy qism

Loyihalarni tahlil qilishda markaziy masalalardan biri inson omilidir. Loyihalar inson hayotini yengillashtirishga va ularning turmush darajasini oshirishga qaratilishi zarur. Loyihalar tahlilida davlat manfaatlari va aholining manfaatlari birinchi o'rinda turadi. Bozor iqtisodiyoti sharoitida investitsiya loyihalarining samaradorligini baholashda nafaqat moliyaviy va iqtisodiy ko'rsatkichlar, balki ijtimoiy omillarni ham hisobga olish muhim ahamiyatga ega. Ijtimoiy tahlil investitsiya loyihasining jamiyatga ko'rsatadigan ta'sirini aniqlashga xizmat qiladi. Ijtimoiy tahlil jarayonida loyiha natijasida yaratiladigan yangi ish o'rinlari, aholining daromadlari oshishi, yashash sharoitlarining yaxshilanishi, ta'lim va sog'liqni saqlash tizimiga ta'siri baholanadi. Shuningdek, loyihaaning ijtimoiy tenglikka, kam ta'minlangan qatlamlarni qo'llab-quvvatlashga va hududlar rivojiga qo'shadigan hissasi ham tahlil qilinadi. Zamonaviy investitsiya loyihalarida ijtimoiy tahlil barqaror rivojlanish tamoyillariga asoslanadi. Bu esa loyihaaning uzoq muddatli ijobiy natijalar berishini va aholining keng qatlamlari tomonidan qo'llab-quvvatlanishini ta'minlaydi.

Ko'p sonli aholiga ta'sir etuvchi loyihalar muvaffaqiyatli bo'lishi uchun ularning ko'pchiligi loyiha maqsadini tushunishlari va uni qo'llab -quvvatlashlari kerak. Shu tufayli

loyihalarni ishlab chiqish va amalga oshirish jarayonida mahalliy qadriyatlar tizimini, urf-odatlar, an'analar, aniqlangan ehtiyojlar va maqsadlarni hisobga olish zarur.

Milliy iqtisodiyot nuqtayi nazaridan samarali bo'lgan loyihalar mahalliy aholi uchun tushunarsiz yoki ular fikriga ko'ra, ahamiyatsiz bo'lishi mumkin. Oqibatda loyihalar mahalliy aholi tomonidan qo'llab-quvvatlanmaydi. Ijtimoiy tahlil mahalliy sharoitlarga asoslangan holda loyiha vazifalari va umumiy maqsadlarni mahalliy aholining individual maqsadlari bilan baholash yo'llarini ko'rsatib beradi.

Oilani rejalashtirish masalasida ham mahalliy madaniyatning o'ziga xos xususiyatlari loyiha maqsadiga yoki umumiy maqsadlarga erishishga ta'sir ko'rsatadi. Loyiha natijalari odamlarning loyiha va undan keladigan foyda o'rtasidagi bog'liqlikni qanchalik tushunishiga bog'liq bo'lgan yana bir soha-sog'liqni saqlash sohasidir.

Loyiha muvaffaqiyatining yana bir sharti-maqsad guruhining loyihadan manfaatdorligini aniqlash, uni qo'llab-quvvatlashi erishish va ishtirokini ta'minlashdir. Bu loyihani samarali ekspluatatsiya qilishning garovidir. Maqsadli guruh o'zgarishlar qilishlari uchun tavakkalchilikka borishlari va loyihaning maqsadlariga erishishlari uchun sarflagan kuch-g'ayratlari o'zini oqlashi kerak va bunga ishonishlari kerak. Maqsadli guruhni loyihada ishtirok etishi uchun jumladan:

- investitsiyalarni tanlash va rejalashtirish borasida maslahatlashish.
- ishchi kuchi bilan ishtirok etish.
- moddiy va pul resurslari bilan ishtirok etish.
- loyiha bajarilishini kuzatib borish va hokazo.

Loyihalarning yaratilishi bosqichidan toki samarali amalga oshirilishi bosqichigacha uning muvaffaqiyati birinchi galda loyihada ishtirok etayotgan mutaxassislarning darajasiga bog'liq.

Ijtimoiy muammolar loyiha davrining turli bosqichlarida yuzaga chiqadi. Loyiha nafaqat salbiy oqibatlarning oldini olish uchun, shuningdek, ijtimoiy o'zgarishlarni boshlash maqsadida kishilar kuch g'ayratlarini safarbar etishi uchun ham aholi urf-odatlarini, an'analariga moslangan bo'lishi kerak. Ko'pgina ijtimoiy muammolarni aniqlab,

mohiyatiga yetishning o'zidayoq ularning loyihaga salbiy ta'sirini keskin kamaytirish imkonini beradi.

Professional tayyorgarlik va ijtimoiy tahlil tajribasi potensial ijtimoiy muammolarni aniqlash uchun o'ta zarur. Shu sababli loyiha tahlilida sotsiolog, antropolog kabi mutaxassislar ishtirokini ta'minlash kerak. Turli qishloq xo'jaligi muassasalarining chorvachilik bo'limlarida chorva bilan shug'ullanuvchi mutaxassislar bo'lgani holda chorvani yetishtirish (chorvadorlar) bilan shug'ullanuvchi mutaxassislarning yo'qligi ko'pgina mamlakatlarda chorvachilik loyihalari samaradorligining pastligi sabablaridan biridir. Investitsiya loyihalarida yuqori malakali kadrlarni tayyorlash uchun mablag'lar ham rejalashtiriladi. Shuningdek ish joyida treninglar ham tashkil etiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, investitsiya loyihalarida ijtimoiy tahlil muhim ahamiyat kasb etadi. U loyihaning nafaqat iqtisodiy foydasini, balki jamiyat farovonligiga qo'shadigan hissasini ham aniqlash imkonini beradi. Ijtimoiy tahlilni investitsiya qarorlarini qabul qilish jarayoniga keng joriy etish barqaror iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishga erishishning muhim sharti hisoblanadi.

Ijtimoiy tahlilda aholining ijtimoiy-madaniy va demografik xususiyatlari o'rganiladi. Misol uchun O'zbekistonda yoshlarning hissasini ko'pligi, 100% yaqin aholining savodli ekanligi, ayollar bilan erkaklarning huquqlarini tengligi, aholining mehnatsevarligi kabi xususiyatlar ijobiy tahlil ko'rsatkichlari bo'la oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Investitsiya loyihalar tahlili. 2021 yil , darslik.
2. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. **Social protection** – stat.uz
3. Sherjonov Sh. (2023). Ijtimoiy himoya tizimining iqtisodiy samaradorligi.
4. Rejabbayevich, N. D. (2025). O 'ZBEKISTONDA YOSHLAR BANDLIGI VA MEHNAT BOZORINING ZAMONAVIY MUAMMOLARI. *ZAMONAVIY TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNGA QARATILGAN KREATIV G'OYALAR, TAKLIFLAR VA YECHIMLAR*, 8(80), 46-48.